

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 9167
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Руденський Ростислав Євгенович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка за спеціальністю Початкова освіта, аспірант кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Дошкільна освіта.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 13 травня 2025 року № 155, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Терещук Григорій Васильович – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри сфери обслуговування, технологій та охорони праці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Рецензентів

Янкович Олександра Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Гладюк Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Офіційних опонентів

Цветкова Ганна Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Шаран Олександра Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

на засіданні «23» червня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка Ростиславу РУДЕНСЬКОМУ на підставі публічного захисту дисертації «Формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор» зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Дисертацію виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Жаркова Ірина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Дисертація виконана державною мовою, відповідно до вимог МОН, освітньо-наукової програми закладу, специфіки галузі знань та спеціальності. Дотримано вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 26 наукових публікацій за темою дисертації, з них з них: 9 – у наукових фахових виданнях України (категорія «Б»), 3 – в зарубіжних наукових періодичних виданнях (1 з них індексовано у Scopus та Web of Science), 16 – у збірниках наукових конференцій та форумів; та 1 навчальному посібнику для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (у співавторстві з О. Писарчук).

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Rudenskyi, R., Pysarchuk, O., Shcherbiak, I., Akimjaková, B., & Minarovicova, K. (2024). Humorous Potential of Board Games for Children of Senior Preschool Age. *Journal of Education Culture and Society*, 15(2), 267–285. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.2.267.285>

2. Руденський Р. Є. Пізнавальна активність старших дошкільників: сутність, структура, вікові особливості. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Випуск 1 (54). С. 214–222. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-1-54-214-222>

3. Руденський Р. Формування пізнавальної активності та самостійності старших дошкільників у педагогічній системі Марії Монтесорі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2024. Випуск 40. С. 192–204. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2024.40.12259>

4. Руденський Р. Освітній потенціал настільних ігор для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: історія та сучасність. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2024. Випуск 2. С. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-2-87-93>

5. Писарчук О., Руденський Р. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2022. № 2. С. 120–126. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.22.2.15>

<https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/94>

6. Писарчук О., Руденський Р. Підготовка майбутніх вихователів до проєктування предметно-ігрового середовища закладу дошкільної освіти (на матеріалі осередку настільних ігор). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2023. Випуск 1. С. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.12>

7. Руденський Р., Писарчук О. Європейський контекст еволюції структури настільних ігор для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Випуск 4. С. 109–118. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.17>

8. Руденський Р., Писарчук О. Реалізація фасилітаційного підходу у формуванні пізнавальної активності здобувачів дошкільної та початкової освіти. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2024. Випуск 1(7). С. 79–89. DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2024.01.79>

9. Руденський Р., Жаркова І. Приватні заклади дошкільної освіти як альтернатива державним установам з освітньої підготовки дошкільників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2021. № 2. С. 59–66. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.21.2.8>

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Терещук Григорій Васильович – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри сфери обслуговування, технологій та охорони праці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

Цветкова Ганна Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

1. У вступі, охарактеризувавши погляди різних наукових галузей, у яких

частково і недостатньо узагальнено досвід розв'язання проблеми дослідження, дисертант виокремив чотири суперечності як причини відсутності цілісного підходу до формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор (с. 21-22 дисертації). Однак у тексті і висновках роботи немає інформації про те, наскільки автору вдалося розв'язати зазначені суперечності. Вважаємо, що вона б додала роботі більшої завершеності, цілісності.

2. Обґрунтовуючи освітній потенціал настільних ігор у формуванні пізнавальної активності старших дошкільників, автор характеризує групи настільних ігор (с. 78-95 дисертації), здійснює їх класифікацію за різними ознаками. Вважаємо, що роботу значно покращило б унаочнення авторської класифікації груп настільних ігор, тим більше, що у додатках дисертант наводить схеми класифікації дидактичних ігор та сучасної педагогічної класифікації ігор дітей-дошкільників (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021), аналізує взаємозв'язки між ними.

3. У моделі реалізації педагогічних умов формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор (с. 129) автор виокремлює у структурі першого конструкту фасилітаційний підхід, однак у параграфі 1.1 не обґрунтовує його сутність. Вважаємо, що така характеристика була би доцільною, оскільки у параграфі 3.2 особливістю авторської методики є використання фасилітаційних методів і прийомів, зокрема: комплектування ігрових груп (с. 162-163), «навчання в дії» (с. 169-170), стримування або заохочення поведінки, дій старших дошкільників (с. 181) та ін.

4. Дисертація містить значний обсяг аналізу емпіричного досвіду, як ігрового процесу дітей старшого дошкільного віку, так і власне комплектів настільних ігор. Значну кількість ігор автор розробив самостійно або адаптував їх зміст відповідно до програмових завдань змісту дошкільної освіти. З огляду на це, доцільно було б у додатках представити таблицю календарного планування тематичних навчальних тижнів закладу дошкільної

освіти і вказати до кожного конкретні настільні ігри, їх спрямованість на розв'язання програмових завдань.

Шаран Олександра Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

1. Здійснюючи ретроспективний та структурний аналіз настільних ігор (п. 1.3), автор порівнює їх лише з дидактичними. У зв'язку з тим, що настільні ігри не були цілісно досліджені у вітчизняній теорії і методиці організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку, вважаємо, що доцільно було б вказати на їх відмінності також від конструктивних ігор та іграшок (мозаїк, пазлів тощо), інтелектуальних ігор, ігор-головоломок, ігор-вікторин тощо. Це забезпечило би об'єктивніший підхід до обґрунтування настільних ігор в сучасній педагогічній класифікації.

2. Однією із сутнісних характеристик-переваг настільних ігор автор визначає те, що вони є педагогічним засобом виховання базових якостей дошкільників (с. 82 дисертації) та зокрема характеризує такі: самостійність, ініціативність, організованість, товариську (с. 83-88). Доцільно було б звернути увагу досліднику і на інші важливі риси старших дошкільників, які формуються в процесі пізнавальної діяльності, зокрема спостережливість, кмітливість, розсудливість, допитливість, винахідливість, пізнавальна креативність тощо.

3. У конструкті моделі етапу експериментального впровадження педагогічних умов (с. 112 дисертації) дисертант вказує різні методи: за характером пізнавальної діяльності, за джерелом знань, за способом формування ігрової діяльності; фасилітації ігрової взаємодії. Однак у методиці формувального етапу експерименту (п. 3.2) автор описує їх застосування безвідносно до зазначених у моделі класифікаційних ознак. Вважаємо, що таким чином не повністю простежуються взаємозв'язки між моделлю та характеристикою педагогічного інструментарію експериментального навчання старших дошкільників.

4. Експериментальне дослідження, зазначає дисертант (с. 138 дисертації), здійснювалося упродовж 2023-2024 навчального року, тобто освітній процес у закладах дошкільної освіти здійснювався в умовах воєнного стану. У зв'язку з цим, вважаємо, що в дисертації недостатньо враховано їх складність, позитивний чи негативний вплив на здійснення педагогічного експерименту.

Янкович Олександра Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. У першому розділі, здійснюючи ретроспективний та структурний аналіз настільних ігор в сучасній педагогічній класифікації (с. 59–70), дисертант переважно відобразив позитивний досвід їхнього використання в минулому, недостатньо приділивши увагу недолікам в організації ігрової діяльності.

2. Дисертант на основі аналізу джерельної монографічної бази, дисертацій експериментальних досліджень, фахових праць у педагогічних періодичних виданнях виявив педагогічні умови формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор (с. 112 дисертації). Проте визначення саме таких умов варто було обґрунтувати глибше. Дисертація виграла б, якби автор указав, як саме його наукові пошуки вплинули на виявлення ним умов.

3. У першому розділі дисертант проаналізував формування пізнавальної активності старших дошкільників на засадах методологічних підходів. Це важлива частина дисертації, зважаючи на назву першого розділу, а отже, інформацію про методологічні підходи необхідно було подати у висновках до першого розділу.

4. Зміст роботи варто було б доповнити таблицею «Структура пізнавальної активності, критерії та показники її сформованості», щоб чітко простежувався зв'язок між структурними компонентами, критеріями і

показниками. Доцільно було б відобразити в таблиці компоненти, критерії, рівні, а також діагностичні методики для вимірювання сформованості пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор.

Гладюк Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Характеризуючи методологічну основу дослідження (параграф 1.1.), автор приділяє значно більшу увагу гносеологічному підходу, ніж діяльнісному, середовищному, компетентнісному, інтегрованому, дитиноцентрованому та повністю поза увагою залишає аксіологічний, культурологічний, синергетичний та інші. Доцільно було б зменшити характеристику гносеологічного підходу, і тим самим забезпечити можливість для аналізу не менш важливих інших методологічних підходів.

2. Здійснюючи ретроспективний та структурний аналіз настільних ігор в сучасній педагогічній класифікації (параграф 1.3), автор успішно визначив їх структуру (зміст (сюжет і правила), умовно-графічний план, комплектація) як засобу навчання і виховання дітей-дошкільників. Оскільки це зроблено вперше у вітчизняній теорії і методиці організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку, вважаємо, що доцільно було б окрім структури охарактеризувати у зазначеному аспекті функції настільних ігор.

3. Характеризуючи конструкт першого етапу реалізації педагогічних умов формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами настільних ігор (с. 131 дисертації), автор зазначає, що до його змісту належать принципи організації освітнього процесу в ЗДО, однак у тексті не знаходимо характеристики їхньої спрямованості на розв'язання означеної проблеми.

4. Вважаємо, що дослідження значно виграло би, якщо було б доповненим методичними рекомендаціями для авторів-художників, ігрових

дизайнерів, видавців настільних ігор щодо розробки, оформлення та видання настільних ігор для дітей старшого дошкільного віку.

Результати відкритого голосування:

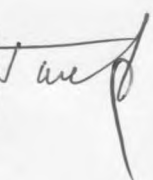
«За» 5 членів ради,

«Проти» належ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ростиславу РУДЕНСЬКОМУ ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Григорій ТЕРЕЩУК